

Modtaget via elektronisk post. Der tages forbehold for evt. fejl

Europaudvalget (2. samling)
(Alm. del - bilag 269)
retlige og indre anliggender ministerråd
(Offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Bilag	Journalnummer	Kontor	
1	400.C.2-0	EU-sekr.	25. januar 2002

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets grundnotat om Kommissionens forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældremyndighed.

Notatet er ligeledes sendt til Folketingets Retsudvalg.

Kære<DOCUMENT_START> udenrigsminister.

Jeg sender vedlagt Kommissionens forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældremyndighed samt et grundnotat om det nævnte forslag, idet jeg skal anmode om, at forslag samt grundnotat sendes til Folketingets Europaudvalg.

Notatet sendes ligeledes til Folketingets Retsudvalg.

Med venlig hilsen

<DOCUMENT_START>

GRUNDNOTAT

til Folketingets Europaudvalg

om

Kommissionens forslag til Rådets forordning om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældremyndighed.

Resumé.

På mødet i Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15. og 16. oktober 1999 om oprettelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i den Europæiske Union, tilkendegav Det Europæiske Råd bl.a., at øget gensidig anerkendelse af retsafgørelser og domme i kombination med indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning kan lette samarbejdet mellem de nationale myndigheder og fremme den retlige beskyttelse af den enkeltes rettigheder. Endvidere vedtog Rådet (retlige og indre anliggender) på sit møde den 30. november 2000 et program for gradvis afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren inden for fire områder. Programmets første etape indeholder bl.a. en udvidelse af anvendelsesområdet for forordning (EF) nr. 1347/2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over &ae lig;gtefællernes fælles børn (Bruxelles II-forordningen), som blev vedtaget af Rådet den 29. maj 2000, kombineret med afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samværsret.

Kommissionen har bl.a. på den baggrund udarbejdet et udkast til Rådets forordning (EF) om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældreansvar.

Med Amsterdam-traktaten er det civile samarbejde overført til søjle 1, og Kommissionen har som hjemmel for forordningsforslaget henvist til hjemlen i EF-traktatens artikel 61, litra c, jf. artikel 65. Efter artikel 1 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdam-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til i afsnit IV i EF-traktaten, herunder bl.a. artikel 61, litra c).

Udkastet til forordning skal i øvrigt bl.a. ses i sammenhæng med Bruxelles II-forordningen. Herudover skal udkastet ses i sammenhæng med et udkast fra Den franske Republik til Rådsforordning (EF) om gensidig fuldbyrdelse af afgørelser om samværsret, som har til formål at lette udøvelsen af samværsret for så vidt angår børn, hvis forældre er skilt eller separeret eller har fået deres ægteskab omstødt. Grundnotat om dette forordningsudkast er i september 2000 sendt til Folketingets Europaudvalg (alm.del – bilag 1465) og Folketingets Retsudvalg (alm.del – bilag 1255).

1. Baggrund for forslaget.

På mødet i Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15. og 16. oktober 1999 om oprettelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i den Europæiske Union, tilkendegav Det Europæiske Råd bl.a., at øget gensidig anerkendelse af retsafgørelser og domme i kombination med indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning kan lette samarbejdet mellem de nationale myndigheder og fremme den retlige beskyttelse af den enkeltes rettigheder. Det Europæiske Råd udtalte derfor, at man støttede princippet om gensidig anerkendelse, som bør være "hjørnesteinen" inden for EU på både det civile og strafferetlige område. Det Europæiske Råd opfordrede herefter Kommissionen til bl.a. at:

"fremstætte et forslag om yderligere begrænsning af de mellemliggende foranstaltninger, der stadig kræves for at muliggøre anerkendelse og fuldbyrdelse af en afgørelse eller en dom i den anmodede stat. Som et første skridt bør disse mellemliggende procedurer afskaffes for så vidt angår afgørelser om mindre krav på handels- og forbrugerområdet samt med hensyn til visse rets afgørelser i familietvister (f.eks. krav vedrørende underholdsbidrag og samværsret). Sådanne afgørelser vil da blive automatisk anerkendt i hele EU uden mellemliggende procedurer eller grunde til at nægte fuldbyrdelse. I forbindelse hermed kan der fastlægges minimumsstandarder for specifikke aspekter af den civile retspleje".

På det familieretlige område fastsætter Bruxelles II-forordningen regler for kompetence, automatisk anerkendelse og forenklet fuldbyrdelse af visse retsafgørelser, der træffes i forbindelse med skilsmisse eller separation. Specielt hvad angår forældremyndighed, er forordningen begrænset til at omfatte afgørelser om forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn, som er afsagt i forbindelse med ægteskabssager. Forordningen trådte i kraft den 1. marts 2001. Efter art. 1 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdam-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-traktaten. Da retsgrundlaget for Bruxelles II-forordningen er EF-traktaten, art. 61, litra c) og art. 67, finder den anvendelse i Danmark.

På grundlag af Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 forelagde Frankrig den 3. juli 2000 et forslag til forordning, der tager sigte på, gennem afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren, at lette samværsretten over grænserne, når det drejer sig om børn af skilte eller separerede forældre.

Kommissionen har bl.a. under henvisning hertil fremlagt et forslag til Rådets forordning (EF) om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende forældreansvar. I begrundelsen for forslaget anfører Kommissionen, at det har til formål at supplere Bruxelles II-forordningen ved at forbedre den frie bevægelighed for alle afgørelser om forældremyndighed gennem et fælles sæt regler om kompetence, som skal være vedtaget på fællesskabsplan, og regler om øget samarbejde mellem myndighederne.

Efter artikel 1 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdam-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-traktaten. Da retsgrundlaget for Kommissionens forslag er EF-traktatens art. 65, jf. art. 61, litra c), deltager Danmark ikke i en kommende vedtagelse af forordningen, der således ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

2. Forordningsforslagets indhold.

2.1. Indledning.

Forordningsforslaget har til formål at lette udøvelsen af "forældreansvar", uanset barnets familiemæssige situation.

Forslaget er opdelt i 5 kapitler omhandlende: anvendelsesområde og definitioner, kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse, samarbejde mellem centralmyndighederne og et kapitel med almindelige bestemmelser, overgangsbestemmelser og endelige bestemmelser.

Lovvalg

Valget af, hvilken lov der skal anvendes til at bestemme, hvem der tildeles forældreansvaret, overlades til den ret, sagen indbringes for. Som grundlag for vurderingen af, om en fjernelse eller tilbageholdelse af et barn er ulovlig, henvises der i artikel 5 til lovgivningen i den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, inden den pågældende fjernelse eller tilbageholdelse fandt sted. Men generelt set indvirker forslaget om gensidig anerkendelse ikke på spørgsmålet om lovvalg.

2.2. Kapitel I – Anvendelsesområde og definitioner

I *artikel 1* beskrives anvendelsesområdet som *alle civile sager vedrørende forældreansvar*. Betegnelsen "civile sager" dækker ikke blot retssager, men også administrative procedurer, hvor disse anvendes i henhold til den nationale lovgivning. Forslaget omfatter således samme slags sager indbragt for samme slags myndigheder som Bruxelles II-forordningen.

I modsætning til Bruxelles II-forordningen afgrænses forordningen ikke ved, at det er en betingelse, at afgørelserne skal have en tilknytning til en afgørelse i en ægteskabssag. Forslaget omfatter således alle afgørelser om forældreansvar over et barn, uafhængigt af barnets familiemæssige situation.

Artikel 2 indeholder en definition af, hvem der efter forslaget skal anses for at være "Indehaver af forældreansvar". Der kan herefter være tale om *de fysiske og juridiske personer, som har forældreansvar over et barn i kraft af en retsafgørelse eller gældende lovgivning*. I henhold til artikel 13, stk. 3, i Bruxelles II-forordningen omfatter betegnelsen "retsafgørelse" ikke blot retlige og administrative afgørelser, men også officielt bekræftede dokumenter og forlig, der er indgået for retten.

I Kommissionens forklarende rapport anføres det, at eventuelle problemer i forbindelse med fuldbyrdelsen af afgørelser om tildeling af forældreansvar til personer, som ikke er berettiget hertil i henhold til fuldbyrdelsesmedlemsstatens lovgivning, bør behandles i forbindelse med afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren for samværsret.

Forordningsudkastet indeholder ikke nogen definition på "forældreansvar", bortset fra, at det i en betragtning anføres, at betegnelsen på den ene side omfatter samværsret, men på den anden side ikke omfatter underholdspligt, der er omhandlet i forordning (EF) nr. 44/2001. Herudover forudsætter Kommissionen i den forklarende rapport, at, at der vil opstå en vis konvergens gennem Domstolens retspraksis, eller det kan være nødvendigt at opstille en liste over foranstaltninger, der træffes i "civile sager", men som er for tæt knyttet til udøvelsen af offentlig myndighed til, at det er berettiget at medtage dem under forordningens anvendelsesområde (f.eks. foranstaltninger til anbringelse af et barn på en institution). Forslaget indeholder dog ikke nogen afgrænsning i den henseende.

2.3. Kapitel II – Kompetence

2.3.1. – Afdeling I

Bestemmelsen i art. 3 fastsætter den grundlæggende regel for, hvilken ret, der er kompetent i sager omfattet af konventionen. Efter bestemmelsen er det afgørende herefter, hvor barnet har *sit sædvanlige opholdssted*.

Artikel 4 fastslår, at kompetencen i nogen tid kan forblive hos den medlemsstat, hvor den seneste afgørelse er truffet, hvis barnet for nylig er flyttet til sit nye sædvanlige opholdssted. Tre betingelser skal være opfyldt, for at denne artikel kan finde anvendelse: a) barnet må ikke have boet i den medlemsstat, hvor det har sit nye sædvanlige opholdssted, i mere end seks måneder, b) en af indehaverne af forældreansvaret skal stadig være bosiddende i den medlemsstat, hvor den seneste afgørelse er truffet og c) denne person skal have afvist, at retten i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, udøver kompetence.

Artikel 5 indeholder særlige regler om kompetencen i sager om barnebortførelse og ulovlig tilbageholdelse af barnet.

Efter stk. 1 er det retlige udgangspunkt, at retterne udøver deres kompetence i overensstemmelse med Haagerkonventionen af 1980. Dette svarer til artikel 4 i Bruxelles II-forordningen. I stk. 4 defineres "ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse" i vidt omfang som i Haagerkonventionen af 1980

Ifølge stk. 2 kan retterne på barnets nye sædvanlige opholdssted kun udøve kompetence, hvis alle indehavere af forældreansvar har accepteret situationen, eller hvis følgende betingelser er opfyldt: 1) barnet har haft fast opholdssted i

den pågældende anden medlemsstat i en periode af mindst et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, 2) og der ikke er fremsat nogen begæring om barnets tilbagegivelse inden for den nævnte periode, 3) og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

Haagerkonventionen af 1980 om barnebortførelser er – som det er anført nedenfor i pkt. 3 - gennemført ved lov i dansk ret. Det følger af denne konvention, at der som udgangspunkt skal ske en øjeblikkelig tilbagegivelse af børn, der er ulovligt fjernet eller tilbageholdt. Der gælder dog et begrænset antal undtagelser, herunder hvis der er alvorlig risiko for, at tilbagegivelsen vil skade barnet fysisk eller psykisk eller på måde sætte det i en uacceptabel situation, jf. artikel 13, litra b. Tilbagegivelse kan endvidere bl.a. nægtes, hvis barnet modsætter sig dette, og barnet har en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening. Efter et barns bortførelse vil retten på det nye sædvanlige opholdssted således ikke udøve kompetence, medmindre der er truffet afgørelse om ikke at tilbagegive barnet, eller der ikke inden for en rimelig tid er indgivet en begæring om barnets tilbagegivelse.

Bestemmelsen i stk. 2 er på dette punkt en fravigelse af art. 12, stk. 2, i Haagerkonventionen af 1980, der bestemmer, at opholdslandet ikke er forpligtet til at beordre barnets tilbagegivelse, hvis der på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen om tilbagegivelse er gået et år siden bortførelsen eller tilbageholdelsen og barnet er faldet til i sine nye omgivelser. Også forslaget til stk. 3 fraviger den gældende ordning. Efter stk. 3 skal retten beordre barnets tilbagegivelse, når de ikke kan udøve kompetence i henhold til stk. 2. Opholdslandets domstole vil herefter alene kunne træffe beslutning om foreløbige retsmidler, de måtte anvende i henhold til artikel 9. Bestemmelsen overlapper på dette punkt endvidere til dels en bestemmelse i det ovennævnte franske initiativ, der som modvægt til den direkte eksigibilitet af afgørelser vedrørende samværret opererer med en garanti for, at barnet vil vende tilbage efter sit ophold i udlandet.

Art. 6 åbner mulighed for, at indehaverne af forældreansvaret kan aftale, at sagen skal indbringes for retten i en medlemsstat, som barnet har en væsentlig tilknytning til. Den ret, sagen indbringes for, vil stadig have mulighed for at vurdere, om barnets tarv bedst varetages ved, at den udøver kompetence. Endvidere tillægger bestemmelsen kompetencen til den ret, der har truffet afgørelse om separation eller skilsmisse, hvis artikel 3, stk. 2, i Bruxelles II-forordningen finder anvendelse.

Efter *artikel 7* kan den medlemsstat, hvor barnet opholder sig udøve kompetence, hvis et barns sædvanlige opholdssted ikke kan fastslås. Dette gælder dog kun, hvis ingen ret i en medlemsstat kan udøve kompetence i henhold til artikel 3-6.

Hvor ingen ret i en medlemsstat har kompetence i henhold til artikel 3-7 kan et medlemsland efter *artikel 8* alligevel være kompetent, hvis dette følger af landets nationale lovgivning. Der vil formentlig i de fleste tilfælde være tale om børn, som har en betydelig forbindelse til, men ikke deres sædvanlige opholdssted i en medlemsstat. I Kommissionens forklarende rapport anføres det, at en afgørelse baseret på anden kompetence - som i Bruxelles II-forordningen - vil være undergivet samme ordning med hensyn til anerkendelse og fuldbyrdelse i alle andre medlemsstater.

Artikel 9 fastsætter, at retten i den medlemsstat, hvor barnet opholder sig er kompetent, hvis der foreligger et "hastetilfælde", til at træffe de nødvendige foreløbige foranstaltninger til beskyttelse af barnet. Foranstaltningerne ophører dog med at være gældende, hvis sagen ikke inden en måned indbringes for den ret, der efter de ovennævnte regler er kompetent til at påkende sagens realitet, dvs. som hovedregel retten i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. De foreløbige foranstaltninger kan annulleres ved en afgørelse truffet af en sådan kompetent ret. Bestemmelsen må ses i nær sammenhæng med forslaget til art. 5 om kompetencen i sager om børnebortførelser m.v.

I *artikel 10* foretages der en sondring mellem afgørelser om tildeling af forældreansvar og afgørelser om udøvelsen heraf. Retten i den medlemsstat, hvor udøvelsen sker, tildeles efter artiklen kompetence til at fastlægge de nødvendige praktiske ordninger, i det omfang disse ikke er forudset i den oprindelige afgørelse. Den ret, der er kompetent til at påkende sagens realitet, kan dog efter stk. 3 annullere sådanne praktiske arrangementer.

2.3.2. - Afdeling II.

Efter *artikel 11 og 12* er det den ret, der træffer afgørelsen, der er ansvarlig for at undersøge om den har kompetence, om at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser. Dette svarer til artikel 9 og 10 i Bruxelles II-forordningen.

Artikel 13 omhandler den situation, hvor retten i en anden medlemsstat vil være bedre egnet til at behandle sagen, end den ret, der er kompetent efter artikel 3 – 8. I sådanne sager kan der ske overførsel af en sag til den bedre egnede ret. Den nødvendige forbindelse til den medlemsstat, hvortil sagen kan overføres, fremstår ved, at barnet har haft sit tidligere sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat, eller rædremyndighedsindehaveren har sit sædvanlige opholdssted i denne stat. Desuden må overførslen begæres af en indehaver af forældreansvaret. Overførsel kan derfor ikke foretages (alene) på rettens eget initiativ. Dertil kommer, at både den ret, der foreslår, og den ret, der godtager overførslen, skal anse, at barnets tarv bedst varetages på denne måde.

Artikel 14 omhandler spørgsmålet om litispendens, dvs. spørgsmålet om, hvem der skal have kompetencen, hvis en sag er anlagt ved flere domstole i forskellige medlemsstater, der efter reglerne alle er kompetente. Det afgørende er herefter ved hvilken ret sagen blev anlagt først. Dette svarer til princippet i art. 11, stk. 1, i Bruxelles II-forordningen.

I *artikel 15* reguleres spørgsmålet om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser, der er omfattet af forordningen. Bestemmelsen fastsætter en ordning, der svarer til den, der er fastsat i Bruxelles II-forordningen. Det indebærer, at en afgørelse, der er truffet i én medlemsstat, for at kunne fuldbyrdes i en anden medlemsstat først skal erklæres eksigibel i denne anden medlemsstat. Den pågældende afgørelse skal således efter Bruxelles II-forordningen – og dermed også efter forslaget - både være eksigibel i det medlemsland, der har truffet afgørelsen og i det medlemsland, hvor den søges fuldbyrdet. Det indebærer i henhold til artikel 15 i Bruxelles II-forordningen, at afgørelser om forældremyndighed kan nægtes anerkendt, hvis:

1. en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen om anerkendelse rettes til,
1. afgørelsen – bortset fra i hastetilfælde - er truffet uden, at barnet er blevet hørt
1. det indledende processkrift ikke er forskriftsmæssigt forkyndt eller meddelt en udebleven sagsøgt i så god tid, at denne har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre det fastslås, at sagsøgte med sikkerhed har accepteret afgørelsen,
1. afgørelsen er truffet uden, at indehaveren af forældremyndigheden er blevet hørt
1. afgørelsen er uforenelig med en afgørelse om forældremyndighed, der efterfølgende er truffet i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, eller
1. afgørelsen er uforenelig med en afgørelse om forældremyndighed, der efterfølgende er truffet i en anden medlemsstat eller den ikke-medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, og denne senere afgørelse opfylder de nødvendige betingelser for at blive anerkendt i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

2.5. Kapitel IV – Samarbejde mellem centralmyndighederne

Efter art. 16-18 skal landene udpege mindst en central myndighed hver. Disse myndigheder skal have en generel informations- og koordineringsfunktion samt træffe foranstaltninger i visse tilfælde. For det første vil centralmyndighederne, som medlemmer af Det Europæiske Retlige Netværk, opbygge et informationssystem og drøfte spørgsmål af fælles interesse og koordineringsmetoder. Centralmyndighederne skal efter forslaget for det andet spille en aktiv rolle for at sikre, at forældreansvaret rent faktisk udøves i specifikke tilfælde, med de begrænsninger af deres indsats, som den nationale lovgivning indebærer. Det omfatter også støtte til fuldbyrdelsen af afgørelser (herunder tilbagegivelse af barnet) samt fremme af mægling.

2.6. Kapitel V – Generelle bestemmelser, overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser

Artikel 19 fastslår at denne forordnings bestemmelser går forud for de tilsvarende bestemmelser i Bruxelles II-forordningen. Herudover indeholder kapitlet bl.a. bestemmelser om medlemsstater med flere lovgivninger, overgangsbestemmelser og regler om ikrafttræden.

3. Gældende dansk ret.

3.1. Lov om forældremyndighed og samvær m.v.

Reglerne om forældremyndighed, samvær og børnesagkyndig rådgivning findes i lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995 som senest ændret ved lov nr. 461 af 7. juni 2001. I medfør af loven er udstedt den såkaldte forældremyndighedsbekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1128 af 13. december 1996).

Forældremyndighed

Den seneste ændring af lov om forældremyndighed og samvær, jf. ovf., træder først i kraft den 1. juli 2002. I det følgende beskrives på den baggrund retstilstanden, som den vil se ud efter denne dato.

Forældre, der er gift med hinanden ved barnets fødsel, eller senere indgår ægteskab, har fælles forældremyndighed, jf. § 4. Er forældrene ikke gift med hinanden, har de fælles forældremyndighed, hvis de efter nærmere regler i børneloven har afgivet erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, jf. § 5, eller hvis forældrene har indgået aftale om fælles forældremyndighed, og denne er anmeldt til statsamtet, jf. § 6. Hvis forældrene ikke er gift, og der ikke er indgået en sådan aftale, har moderen forældremyndigheden alene.

Ved samlivsophævelse kan begge forældre kræve den fælles forældremyndighed ophævet. Forældrene kan så efter § 9 med statsamtets godkendelse aftale, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene.

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene, skal begge give samtykke til, at barnet forlader landet, jf. § 3.

Kan forældrene ikke blive enige, eller nægter statsamtet at godkende en aftale, træffer retten afgørelse om, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene.

Forældrene kan med statsamtets godkendelse aftale, at forældremyndigheden overføres fra den ene til den anden. Er forældrene ikke enige om at overføre forældremyndigheden, eller nægter myndighederne at godkende forældrenes aftale, kan retten overføre forældremyndigheden til den anden.

Der kan efter lovens § 22 under en anlagt retssag om forældremyndigheden træffes bestemmelse om, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme, ligesom der i særlige tilfælde af Civilretsdirektoratet kan træffes midlertidig afgørelse om forældremyndigheden, f.eks. i tilfælde, hvor der er risiko for, at den ene af forældrene vil flygte med barnet til udlandet.

Samvær m.v.

Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at den, der ikke har barnet boende, efter lovens § 16 har ret til samvær. Det gælder, uanset om forældrene har fælles forældremyndighed eller ej. Langt de fleste forældre aftaler selv, hvordan samværet skal forløbe.

Kan forældrene ikke blive enige, træffer statsamtet efter § 17 efter anmodning afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kan fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed. Afgørelsen træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Statsamtet kan ændre en aftale eller afgørelse om samvær, hvis ændringen er bedst for barnet, navnlig på grund af forandrede forhold. Statsamtet kan også afslå at fastsætte samvær eller ophæve en aftale eller afgørelse herom, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet. Statsamtet kan som vilkår bestemme, at samværet skal være overvåget.

Statsamtets afgørelser kan påklages til Civilretsdirektoratet.

3.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær m.v.

3.2.1. Anerkendelse

Efter retsplejelovens § 223 a og § 479 er udgangspunktet i dansk ret, at en fremmed afgørelse om f.eks. samværsret ikke kan anerkendes og fuldbyrdes her i landet. Justitsministeren kan dog fastsætte bestemmelser, hvorefter sådanne afgørelser skal have bindende virkning her i riget, samt om fuldbyrdelse heraf. Justitsministeren har ikke udnyttet denne kompetence på samværsområdet.

Det nævnte udgangspunkt er derimod bl.a. fraveget ved Danmarks deltagelse i en række internationale konventioner, herunder om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser om samværsret.

Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samværsret er for det første reguleret i Den Nordiske Ægteskabskonvention og Den Nordiske Domskonvention af 11. oktober 1977, som er gennemført i dansk ret ved lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986, som senest ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995.

I henhold til Den Nordiske Domskonvention kan retsafgørelser og administrative afgørelser, herunder midlertidige afgørelser, om forældremyndighed eller samvær fuldbyrdes i Danmark, såfremt afgørelsen kan danne grundlag for fuldbyrdelse i det land, hvor den er truffet. Dette gælder, uanset om afgørelsen har opnået retskraft. Forlig, der er indgået for en domstol, eller aftale, der er godkendt af en administrativ myndighed, kan i samme omfang fuldbyrdes i Danmark.

Bestemmelsen omfatter dog ikke afgørelser truffet af den fuldbyrdende myndighed og beslutninger truffet af børne- og ungdomsværn eller anden myndighed i henhold til lovgivning om den offentlige børne- og ungdomsforsorg eller anden lignende offentlig forsorg eller anbringelse.

Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (international børnebortførelser)

Herudover har Danmark tiltrådt Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Konventionerne er blevet gennemført i dansk ret ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser).

Haagerkonventionen har til formål at løse de problemer, der opstår, når et barn bortføres fra et land til et andet eller på anden måde ulovligt fjernes fra den, som har forældremyndigheden. Denne konvention pålægger medlemsstaterne en pligt til at medvirke til, at barnet udleveres til den berettigede, såfremt bortførelsen eller tilbageholdelsen var ulovlig efter reglerne i den stat, hvor barnet boede på tidspunktet for bortførelsen. Det er således hensigten af genoprette tilstanden fra før barnet blev bortført, ved at barnet så hurtigt som muligt sendes tilbage til sit oprindelsesland. I særlige tilfælde kan tilbagesendelse efter lovens § 11 dog undlades, herunder hvis der er en alvorlig risiko for, at tilbagesendelse vil være til skade for barnets sjælelige eller legemlige sundhed, eller hvor et barn, der har opnået en sådan modenhed og alder, at der bør tages højde for dets mening, selv modsætter sig tilbagegivelse. Der henvises endvidere til det anførte under pkt. 2 ad artikel 5.

Europarådskonventionen fastlægger under hvilke betingelser en afgørelse om forældremyndighed eller samværsret, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes og fuldbyrdes i en anden kontraherende stat. Udgangspunktet er efter lovens § 4, at afgørelser om forældremyndighed, om, hvor barnet skal bo, eller om samværsret, der er truffet i en stat, der har tiltrådt Europakonventionen, anerkendes her i landet, og at de kan fuldbyrdes, hvis de kan danne grundlag for fuldbyrdelse i oprindelsesstaten. Europarådskonventionen er således ikke begrænset til spørgsmål om ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse af barnet. I § 5 fastsættes der særlige betingelser for anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser, der er truffet, selv om sagsøgte er udeblevet, mens §§ 6-8 indeholder regler om adgangen til at nægte eller udsætte anerkendelse eller fuldbyrdelse. Nægtelse heraf kan bl.a. ske, hvis afgørelsen på grund af ændrede forhold "åbenbart" ikke er forenelig med, hvad der er bedst for barnet.

3.2.2. Fuldbyrdelse

Ifølge retsplejelovens § 536 kan bl.a. samværsret fuldbyrdes gennem fogedretten ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse, og fogedretten afgør, hvilke af disse tvangsmidler der skal bringes i anvendelse. Er fuldbyrdelsen til alvorlig fare for barnets sjælelige eller legemlige sundhed, kan gennemførelse ikke ske.

Grundlaget for tvangsfuldbyrdelsen kan i henhold til retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1-3, være bl.a. danske afgørelser om samvær.

Efter § 596, stk. 2, kan fogedrettens bistand opnås til en umiddelbar fogedforretning, når dette er påkrævet til håndhævelse af forældremyndighed. Bestemmelsen kan navnlig anvendes, når barnet uberettiget opholder sig hos en person, som ikke har del i forældremyndigheden.

F.s.v.a. fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i henhold til lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. henvises til det ovenfor anførte. Efter lovens § 9 kan fogedretten i forbindelse med fuldbyrdelse af en afgørelse om samværsret træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af denne ret.

3.3. Kompetence.

Kompetencen til at træffe afgørelse om samværsret i Danmark tilkommer som nævnt ovenfor statsamtet, hvis afgørelser kan påklages til Civilretsdirektoratet. Domstolene har som udgangspunkt ikke kompetence til at fastsætte samværsret. Tvangsfuldbyrdelse af samværsret sker derimod ved domstolene (fogedretten), jf. retsplejelovens § 536.

Statsamternes og Civilretsdirektoratets internationale kompetence i samværssager er fastsat i bekendtgørelse nr. 994 af 14. december 1995 om forældremyndighed og samvær. Det er en betingelse for, at danske myndigheder kan fastsætte samvær, at parterne eller barnet har en vis tilknytning til Danmark.

Fogedrettens internationale kompetence i sager om fuldbyrdelse af bl.a. samværsret afgøres efter de almindelige regler om fogedrettens stedlige kompetence i sager om fuldbyrdelse af krav vedrørende børn, jf. herved retsplejelovens § 487. Fogedretten vil således bl.a. være kompetent,

hvis barnet opholder sig i retskredsen.

Spørgsmålet om fogedrettens internationale kompetence er endvidere reguleret i Den Nordiske Domslov og lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. I begge love reguleres spørgsmålet via en henvisning til retsplejelovens regler, der gør, at spørgsmålet om, hvorvidt danske domstole er kompetente, afgøres efter retsplejelovens § 487.

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser m.v.

Såfremt forordningen vedtages, vil den på grund af Danmarks forbehold ikke have virkning for Danmark.

Det bemærkes, at en gennemførelse af tilsvarende regler i dansk ret vil kunne ske ved ændringer af bl.a. retsplejelovens regler om fogedrettens kompetence samt i reglerne om fuldbyrdelse af udenlandske samværssager i lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v.

Det samme vil gælde i forhold til Den Nordiske Domslov, medmindre der - f.eks. i lyset af Sverige og Finlands deltagelse i konventionen – måtte blive udarbejdet en særlig undtagelse herfor.

5. Høring.

Forslaget har været sendt i høring hos Foreningen Aktive Fædre, Familieretsadvokaternes Forening, Børnerådet, Børn og Samvær, Foreningen FAR til støtte for børn og forældre, Arbejderbevægelsens Børnemiljøråd, Advokatrådet, Ministeren for Ligestilling, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Foreningen MOR, Mødrehjælpen af 1983, Dansk Kvindesamfund, Landsorganisationen Børns Vilkår, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Præsidenten for Retten i Ålborg, Præsidenten for Retten i Odense, Præsidenten for Retten i Århus, Præsidenten for Retten i Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Foreningen af Statsamtmand og Foreningen af Statsamtsjurister.

Børnerådet anser forordningens overordnede formål som værende til barnets bedste og i overensstemmelse med hensigten i FN's børnekonvention, idet forordningen vil øge barnets retssikkerhed og virke stabiliserende på barnets liv ved at nedsætte antallet af sager vedrørende forældremyndigheden til det enkelte barn. Rådet finder særligt, at forslaget til art. 5 og 9 stemmer overens med Børnekonventionens art. 11 og art. 3, stk. 2. Det bør dog i art. 9 overvejes, om det er muligt at forkorte fristen til f.eks. 14 dage. Børnerådet savner dog bl.a. generelt en klarere børnesynsvinkel i forordningen som helhed. Endvidere peges bl.a. på, at pligten til at høre barnet efter Børnekonventionens art. 12 bør præciseres, og de midler, myndighederne kan tage i brug, hvis barnet modsætter sig udlevering, bør præciseres.

Børns Vilkår finder bl.a., at forordningens formål er i overensstemmelse med artikel 9, stk. 3, i Børnekonventionen, men fremhæver, at hensynet til barnets tarv bør inddrages i dette formål. Generelt mener Børns Vilkår, at forordningen er et eksempel på, at man identificerer barnets rettigheder med forældrenes rettigheder, hvilket anses for at være i strid med grundprincippet i FN's børnekonvention. Der kan ikke vedtages europæiske regler på området uden behandling af spørgsmålet om bl.a. magtanvendelse over for børn ved udlevering.

Advokatrådet finder det hensigtsmæssigt, at Danmark, hvis forordningen vedtages, bør søge at indgå en parallelaftale med Fællesskabet. Forordningen bør indeholde regler om kompetence til at prøve modkrav. Herudover findes det uheldigt, at art. 19 medfører, at sager omfattende af Bruxelles II-forordningen "deporteres" over i forslaget. Der peges endvidere på en række retstekniske forhold, herunder bl.a. om forholdet til Bruxelles II-forordningen.

Det Danske Center for Menneskerettigheder finder navnlig ikke, at forslaget som sådant giver anledning til menneskeretlige problemer, men at det tværtimod kan have retssikkerhedsmæssige fordele, at kompetencekonflikter undgås.

Dommerfuldmægtigforeningen kan tiltræde forslaget, hvor det bemærkes, at reglerne kommer til at være ens for ægtebørn og børn født uden for ægteskab. Foreningen finder, at Danmark bl.a. bør søge at indgå en parallelaftale om den foreliggende forordning.

Ministeren for ligestilling, Ligestillingsafdelingen, finder i lyset af den brede definition af forældreansvar i forordningens art. 2, at det er vanskeligt at udtale sig om forslagets ligestillingsmæssige konsekvenser. Såfremt bedsteforældre eller andre familiemedlemmer omfattes, vil man kunne forestille sig, at det vil komplicere sagerne. Den anvendte definition findes derfor betænkelig, og det anbefales, at der udarbejdes et mere afgrænset og veldefineret begreb.

Dansk Kvindesamfund, præsidenterne for Østre Landsret, Vestre Landsret, Københavns Byret, Retten i Ålborg, Retten i Odense, Retten i Århus, og Retten i Roskilde, Den Danske Dommerforening, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Nævnet for Etnisk Ligestilling og Foreningen af Statsamtmand har meddelt, at de ikke har bemærkninger til forslaget.

6. Tidligere forelæggelser.

Aktuelt notat blev sendt til Retsudvalget og Europaudvalget den 3. december 2001 forud for rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 6.-7. december 2001. Sagen blev dog taget af dagsordenen for rådsmødet.